

Titel: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K23

Citation: "Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K23", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K23*, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2007 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-nb19-txr-root.pdf> (tilgået 12. juli 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K23

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.
[Læs CC0-erklæringen](#)

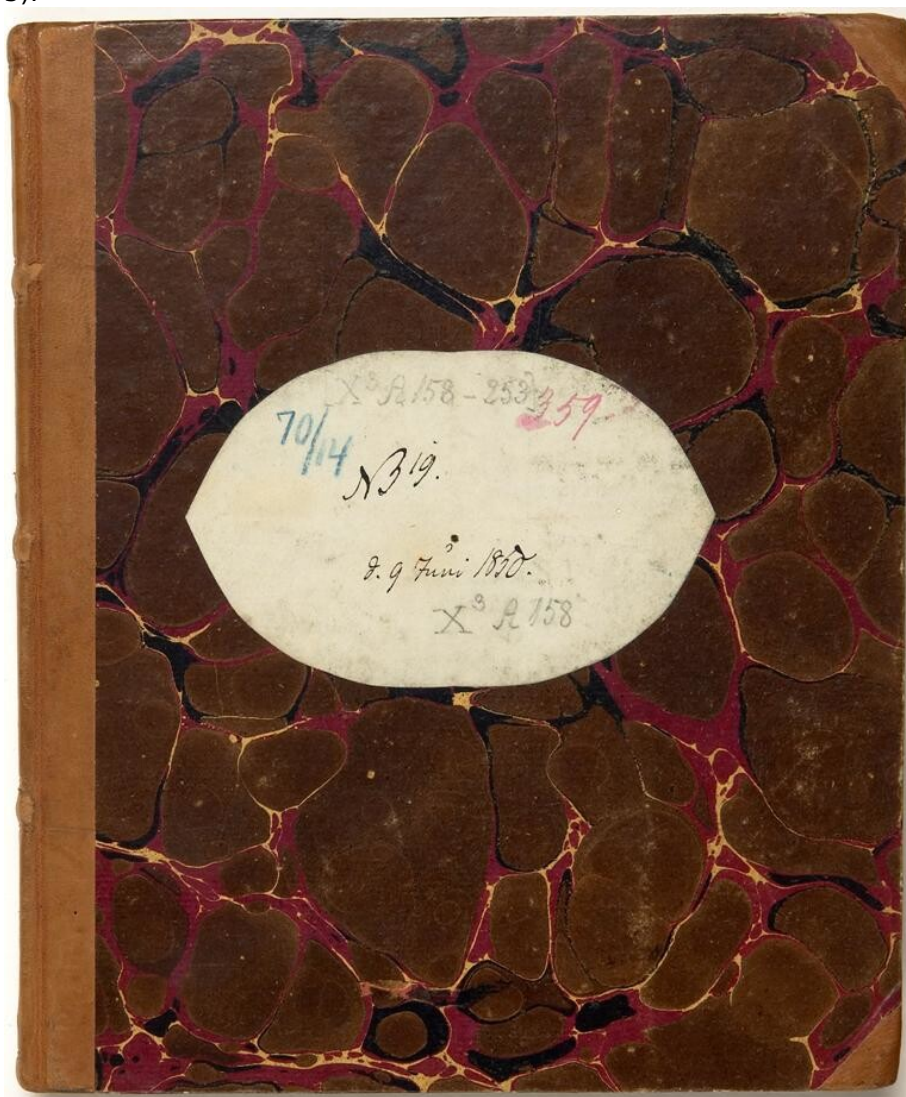
Tekstreddegørelse

1. Manuskriptbeskrivelse
2. Datering og kronologi 424
3. Indhold 425

1. Manuskriptbeskrivelse

Journalen NB19 er en indbundet protokol i kvartformat, af SK mærket »NB¹⁹«. Den befinder sig i Kierkegaard Arkivet (KA) på Det Kongelige Bibliotek.

- NB19 1 Halvbind med ryg og hjørner af lysebrunt skind og overtræk af blankt, brunligt marmoreret papir. Tresidet sprængt snit. Ryggen er dekoreret med otte dobbeltlinjer i blindtryk. Hæftet med tråd af naturfarvet hørgarn på snore af sejlgarn. Bindets mål er 185 × 224 × 17 mm.* Midt på forpermen er klæbet en oval etiket med påskriften »NB¹⁹.« og datoen »d. 9 Juni 1850.« (se illustration 5).

5. Journalen NB19, etiket på bindets forside
Øverst til højre på etiketten har Henrik Lund skrevet nummeret »359.« med rødt blæk, og til venstre for journalnummeret er med blåkrift noteret

»70/14«.» Forneden har udgiverne af *Pap.* med blyant tilføjet

optegnelsesnummeret »X³ A 158«.

På forpermens inderside i øverste venstre hjørne er klæbet en trykt etiket:

»Tilkjøbs hos | Bogbinder **N. C. Møller**, | Graabrødre-Torv Nr. 97.« Ud for etiketten er med blyant anført protokollens omfang »¾ B« og dens pris »4M 8«.»

Bogblokken består af 68 blade i 4° fordelt på 12 læg (triterner).» Journalen er fra bl. 4 med blyant pagineret 1-130 på rectosiderne; bl. 68 (s. 129/130) også på versosiden.

Lægfordeling: læg I: 4 blade (triterne, hvor de to første blade er fastklæbet på forpermen), læg II-XI: 6 blade (pagineret 1-[122]), læg XII: 4 blade (triterne, hvor de to sidste blade er fastklæbet på bagpermen; pagineret 123-130).»

Papir: ribbet, svært skrivepapir med vandmærke: bikube og »C & F HONIG«.

Mål: 178 × 219 mm.»

Bladene er foldet på langs, således at yderspalten udgør ca. ⅓ af siden.

Inderspalten rummer hovedteksten, mens yderspalten rummer marginaltekst, der omfatter dels tilføjelser og anmærkninger til hovedspaltens tekst, dels indledende stikord med overskriftkarakter, hvis formål har været at lette orienteringen i journalen.» Bl. 1-3 er ikke foldet.

Bl. [1v]-[3v] er ubeskrevet.

Skriften er nygotisk med enkelte latinske indslag. Desuden benyttes latinsk håndskrift ved latinske og franske ordformer samt undertiden som skønskrift i forbindelse med overskrifter og navnestof.

Forpermens inderside og bl. [1r] er beskrevet i næsten hele sidens bredde og optages af to optegnelser (NB19:2 og 3) med henvisninger til optegnelser inde i journalen samt til journalerne NB14 og NB17. NB19:82 nederst på s. 123 er også skrevet i hele sidens bredde; for at få plads på siden har SK skrevet det sidste af optegnelsen på langs i marginalspalten (se illustration 13 i SKS 23, 383). På s. 91-93 løber den lange marginaltilføjelse NB19:57.b over tre sider. Lidt over en tredjedel af journalens overskrifter er fremhævet ved understregning. Overskrifterne til NB19:32 »**Min Grændse**.« og til NB19:57 »**Luther**.« er dobbelt understreget, mens »Den virkelige Forsagelse - det Vigtige.« til NB19:30 følges af en skillestreg.

Optegnelserne i journalen adskilles indbyrdes af dobbeltkors. Hvor en optegnelse indledes på en ny side, sættes der oftest et ekstra dobbeltkors øverst på siden foran optegnelsen. Til intern opdeling af en optegnelse anvendes i NB19:13 og 61 vandret skillestreg, i NB19:87 asterisker.

Der er i hele journalen en del mindre korrektioner i form af overskrivninger, sletninger og tilføjelser. På s. [110] er en tilføjelse under hovedspaltens tekst indvist med en krøllet parentes (se illustration 12 i SKS 23, 376). Også mindre tilføjelser mellem linjerne kan være indvist med kiler eller krøllede parenteser ned i hovedteksten. Slettede dobbeltkors, hvor en først afsluttet optegnelse videreføres, forekommer i NB19:28, (to tilfælde), 43 (to tilfælde), 66, 73 og 87. I NB19:63 er et slettet dobbeltkors blevet erstattet med et nyt, mens det i NB19:87 er blevet ændret til to asterisker. Sletning med blyant forekommer på s. 37, 99, [100], 121 og [122]; på s. [112] er et komma blevet tilføjet med blyant. På s. 25, 27, 26-41 og 57 er der med blyant foretaget svage indstregninger i marginen langs teksten og et enkelt sted en diskret rettelse; denne rettelse og indstregningerne skyldes antagelig den første udgiver af journalen, H. Gottsched.

Ud for slutningen af hver optegnelse har *Pap.*-udgiverne med blyant noteret optegnelsens nummer i *Pap.* I øverste højre hjørne af bl. [1r] har Henrik Lund skrevet nummeret »359.« med rødt blæk.

(L-fort. + B-fort. 359; KA, A pk. 23; *Pap.* X 3 A 158-253)

1

2. Datering og kronologi

Journalen NB19 er ifølge etiketten på bindets forside taget i brug den 9. juni 1850. Den er afsluttet senest den 11. juli 1850, hvor journalen NB20 påbegyndes. To optegnelser indeholder referencer, som muliggør en

omtrentlig datering. I NB19:7 hedder det således: »I 'Dogmatiske Oplysninger' beklager M. sig over, at Stilling med 'uvaskede Hænder' tager paa Sagen, hvorfor man ikke kan inklade sig med ham.« H.L. Martensens bog *Dogmatiske Oplysninger*, Kbh. 1850 (ktl. 654), blev averteret som udkommet i *Adresseavisen* den 14. juni 1850, men allerede den 12. juni havde SK erhvervet bogen hos Reitzel.* I NB19:80.b bemærker han: »Nylig seer jeg at en Lieutenant og Ridder af D. er blevet Præst (han har formodentlig været med i Krigen som frivillig og udmærket sig.)« Der sigtes her til cand.theol. J.C.G. Schleppegrell, som omtales i *Berlingske Tidende*, nr. 142, den 21. juni 1850.

Det gælder i almindelighed om journalens marginaltilføjelser, at de kan være indført noget senere end de hovedoptegnelser, hvortil de knytter sig. Et eksempel er NB19:18.a, hvor der er benyttet en anden blæktype end i hovedoptegnelsen. Det kan ikke afgøres, om indholdsfortegnelsen NB19:2 og optegnelsen NB19:3 er skrevet, mens journalen endnu var i brug eller senere.

3. Indhold

I journalen NB19 bevæger SK sig langs en række grænser; grænsen mellem Guds uforskyldte nåde og menneskets etiske stræben, mellem den sande kristendom og den falske kristenhed, mellem stille inderlighed og radikal yderlighed, mellem religiøs satire og udsigelig alvor. En af disse grænser går lige ned igennem SK selv og angår den afstand til idealerne, som han i flere optegnelser redeligt vedkender sig. Under overskriften »**Min Grændse**« anfører han således som det første af fire punkter: »Der er i mig et overveiende Digterisk, som jeg ikke er aandelig nok til at kunne dræbe« (NB19:32; jf. NB19:29). Af samme grund har SK besluttet sig for at lade »den Productivitet, som ligger færdig« forblive uudgivet, idet en »saadan Meddelelse« ville implicere en »Forpligtelse til strax existentielt at udtrykke det, hvilket er over mine Kræfter« (NB19:31; jf. NB19:50). Denne afstand mellem refleksion og handling toner også tydeligt frem, når SK sammenholder sin egen livsførelse med asketens: »Saa lidet som mit eget Liv ligner en Askets, lige saa lidet har jeg i fjerneste Maade forpligtet noget andet Msk. til et saadant Liv, ell. dømt noget eneste Msk, at han ikke gjorde det –« (NB19:28). SK egner sig med andre ord ikke til »at leve i en Klostercelle« (NB19:57) og kredser da også i en af journalens længste optegnelser om sin store ødselhed. Det sker under overskriften »Dom over mig selv«: »At jeg har været ødsel – Gud veed det, det erkjender jeg villigt og tilstaaer min Skyld.« De ekstravagante vaner har imidlertid været forbundet med den intense skriftproduktion: »Saaledes blev Alt ødslet for at holde mig i productiv Stand. At det havde været Gud velbehageligere el. sandere christeligt, hvis jeg lige Modsat tillige kunde have været sparsom: det forstaaer jeg nu«. Noget ubekymret forhold til sin ødselhed har SK dog aldrig haft, for hver gang han »maatte gribe til en kostbar Adspredelse«, håbede han på Guds faderlige billigelse af de forestående lystigheder. »Jeg bad Gud, at jeg ret maatte fornøie mig paa en saadan Tour« (NB19:20), forklarer SK og tilføjer nogle sider senere: »Jeg har barnligt glædet mig ved mangan, mangan Nydelse, og saa har det atter glædet mig, naar jeg ved Hjælp af den fik Kræfter igjen til at præstere Noget, hvorom jeg kunde forstaae at det var sandt og rigtigt, hvorfor jeg saa har takket Gud.« (NB19:30).

I en række tilbageblik på sin menneskelige og kunstneriske udvikling samler SK ofte tanker om den »Styrelse«, der i det tilsyneladende så tilfældige og forfærdelige, som SK i tidens løb blev udsat for, havde skjult sin uudgrundeligt kærlige vilje, hvorved alt »Det, der skete, var det Eneste, det eneste Rigtige.« (NB19:11; jf. NB19:61, NB19:62, NB19:66). Gud har således draget omsorg for SKs »Opdragelse« (NB19:23), men rigtignok undertiden måttet betjene sig af drastiske metoder for at kunne fuldende den individuatoriske proces: »En yndig Pige, min Elskede – hendes Navn vil gaae til Historien med mit – blev til en vis Grad ødslet paa mig, at jeg ved nye Smerter (ak det var en religious Collision af en egen Art) maatte blive Den jeg blev.« (NB19:11).

At fortidige begivenheder ellers sjældent vinder kontur og dybde og som oftest taber i radikalitet, når de tolkes af eftertiden, er den konklusion, som SK drager i en række optegnelser, hvor han fremstiller verdenshistorien som en forfaldshistorie, der stille afvikler og udvisker, hvad der engang var ægte alvor og veritabel patos. SK gør således afstanden mellem den historiske Luther og Luthers historiske eftervirkninger til genstand for flere kritiske kommentarer. Sin egen modhistorie til den officielle historie om Luther lader SK udspille sig under overskriften »*Luthers Forvandlinger*«, hvormed han sigter til den foranderlighed i synet på Luther, som kan spores ned igennem historien. Luthers samtidige forstod ham som en tungsindig og prøvet »Troes-Helt«, senere blev han »opfattet som politisk Helt«, og efter hans sejrige udgang af kampen mod paven tolkede man ham »som en livslysten Verdens-Mand og Selskabsbroder (...). Ganske populært kunde man nu tildags sige, at Opfattelsen er: Reformationens Betydning er, at Luther indsatte Piger og Viin og Kortenspil i deres Rettighed i den christne Kirke, som et væsentligt Medhørende, ja som det sande Fuldkomne i Modsætning til det Ufuldkomne: Armod, Bøn og Fasten.« (NB19:73).

Som i flere af de foregående journaler nærmer SK sig i NB19 Luther med lige dele tilslutning og forbehold. Forbeholdene gælder gerne en bemærkning i en af Luthers prædikener (NB19:60, NB19:13) eller en svaghed i hans dialektiske færdigheder: »O, men Luther var ikke Dialektiker« (NB19:57; jf. NB19:51). Set med SKs øjne er disse begrænsninger dog for intet at regne mod den ukristelige forsigtighed, som J.P. Mynster afslører i såvel embeds- som livsførelse. I den første af to optegnelser, der direkte modstiller Luther og Mynster, bekendtgør SK således: »M. er en klog, forsigtig Mand, der Intet, Intet gyser for i den Grad som for Scandale, i Forhold til hvilken han har en Idiosynkrasie som En kan have det i Forhold til at man skærper en Saug o: D.« En sådan idiosynkrasi er ifølge SK så meget mere forfejlet, som Kristus netop var sig det forargelige i sin egen optræden fuldt bevidst, ja, det kristelige »er fra først til sidst Scandale« (NB19:58; jf. NB19:86). Som man forstår af et længere referat af en samtale med Mynster om, hvorvidt menneskets væsen kristeligt skal opfattes som »en Eenhed ell. en Dobbelthed«, har SK forsøgt at forklare sig over for biskoppen og i den forbindelse blandt andet kraftigt fremhævet afstanden mellem det menneskelige og det guddommelige: »Gud kan ikke være det høieste Superlativ af det Msklige; han er kvalitativ forskjellig.« (NB19:27).

Kravet om at afdø fra verden går igennem flere af optegnelserne i NB19 og forbinder sig med forestillingen om, at den kristne gennem sin eksistentielle praksis befinder sig i en »Samtidighedens Situation« med Kristus: »Hvad udtrykker Xstus? Xstus udtrykker Det at være afdød fra Verden, levende i Armod, i Foragt, i Forfølgelse. Skal Du nu i Samtidighedens Situation holde Dig til ham, saa maa Du blive conform med hans Existents.« (NB19:14; jf. NB19:9, NB19:18). Først i denne »Samtidighedens Situation« ude på gader og stræder afslører de kristelige fordringer deres sande karakter for den kristne, som derved begynder at begribe, hvor dybt han trænger til den nåde og trøst, som kristendommen også skænker (NB19:21). Først når man befinder sig i den yderste afmagt og elendighed, kan man nemlig gøre sig håb om helbredelse og frelse: »At blive helbredet ved Hjælp af Xstd. er ikke det Vanskelige, det Vanskelige er tilgavns at blive syg.« (NB19:25; jf. NB19:46).

SKs skitser til »3 christelige Taler«, der baserer sig på lignelserne om »Den tabte Penning«, »Det fortabte Faar« og »Den forlorne Søn« (NB19:53; jf. NB19:54), udfolder en slags tabserfaringens teologi. Hvorvidt og i hvilket omfang den kristne skal medvirke til sin egen frelse eller blot kan forlade sig fuldstændigt på Guds uforskyldte nåde, er en af journalens tilbagevendende refleksioner (NB19:48, NB19:66). Forholdsvis tidligt har SK således kommenteret »Lignelsen om det fortabte Faar« (NB19:8), der »paa det Stærkeste« giver til kende, at et menneske »slet Intet selv har at gjøre til sin Frelse«, men som også rummer »Strengheden« som sit »dialektiske Moment«, hvad menneskene af bekvemmelighedsgrunde er tilbøjelige til at overse (NB19:8; jf. NB19:71).

At et menneske som oftest har mindre ædle motiver til at udelade dette »dialektiske Moment« af sit liv, bevidner H.L. Martensen, hvis store »Alvor« er blevet til en retorisk gestus et sted mellem affektation og besværgelse, og som SK derfor vanskeligt kan tage alvorligt. Under overskriften »*Differentsen mellem Prof. Martensen og mig*« kundgør han med umiskendelig ironi: »Saa studerede han, og fæstede sit Blik paa allehaande storartede videnskabelige Problemer - en høist alvorlig Mand som han var, saa han i eetvæk taler om Alvor og Alvor.« (NB19:5). Forbundet med denne udvendige alvor er den påtrængende selvfølelse (NB19:7) og uengagerede objektivitet, hvormed Martensen omtaler væsentlige problemer i *Dogmatiske Oplysninger* (NB19:6). Heller ikke Martensens bemærkninger til SKs pseudonymer formår at aftvinge synderlig respekt (jf. NB19:37; NB19:65).

Helt anderledes nænsom er SK, når det gælder den tyske mystiker, digter og lægprædikant Gerhard Tersteegen (NB19:26, NB19:43, NB19:45, NB19:68, NB19:78), som han læser med en egen inderlighed og tydeligvis føler sig dybt forbundet med, hvad man også kan se af de superlativer, han knytter til sin læsning af *Auswahl aus Gerhard Tersteegens Schriften, nebst dem Leben desselben*, udg. af G. Rapp, Essen 1841 (ktl. 729).

Det er åbenbart ikke de mange ord, der gør det. SK griber da også til en fin lille situation, der kunne være hentet fra sommeren udenfor, når han vil vise, hvad det er, han egentlig mener. Journalens fjerde optegnelse er forsynet med overskriften »Let - at lette« og indledes: »Strenghed letter til Afgjørelse (som man siger: jeg skal nok lette Dig); fra Strenghed er Afgjørelsen lettest, let som Fuglen, der letter fra den gyngende Green, hvilken vippende hjælper efter.« (NB19:4).